

رویکرد اثربخشی در نظام ارزیابی اعضا هیأت علمی

مقدمه:

یکی دیگر از مهمترین گام‌ها در تحقق رویکرد تحقیق برای توسعه و دستیابی به اثرات بلند مدت و وسیع در عرصه‌های کشاورزی شاخص‌هایی است که انگیزه پژوهشگران را در ارتباط هر چه بیشتر با ذی‌نفعان در طول زنجیره تولید و عرضه افزایش داده و فعالیت‌ها مسیر تحقیق و توسعه را در برداشته و موجب افزایش ضریب نفوذ دانش گردد. آیین‌نامه ترفیع اعضای هیأت علمی نقش کلیدی در این راستا دارد. سازمان برای افزایش اثربخشی و کارایی، تغییرات قابل توجهی در آیین‌نامه ترفیع اعضای هیأت علمی در دهه گذشته ایجاد نموده است. تمرکز این رویکردها بر مأموریت‌گرایی، کارگروهي، انجام تحقیقات کاربردی، تحقیقات مرز علم، ارتباط قوی‌تر بین محققین، کارشناسان اجرایی و بهره‌برداران، تولید فناوری و ارتباط با صنعت، انتقال دانش به بخش خصوصی و بهره‌برداران و استفاده از ظرفیت‌های محقق مروج ارشد و محقق معین، توجه به مباحث مهم از قبیل ثبت، گواهی و نظارت، مدیریت منابع ژنتیکی و حفاظت تنوع زیستی، مشارکت در سیاست‌گذاری و برنامه ریزی با همکاری واحدهای اجرایی بوده است.

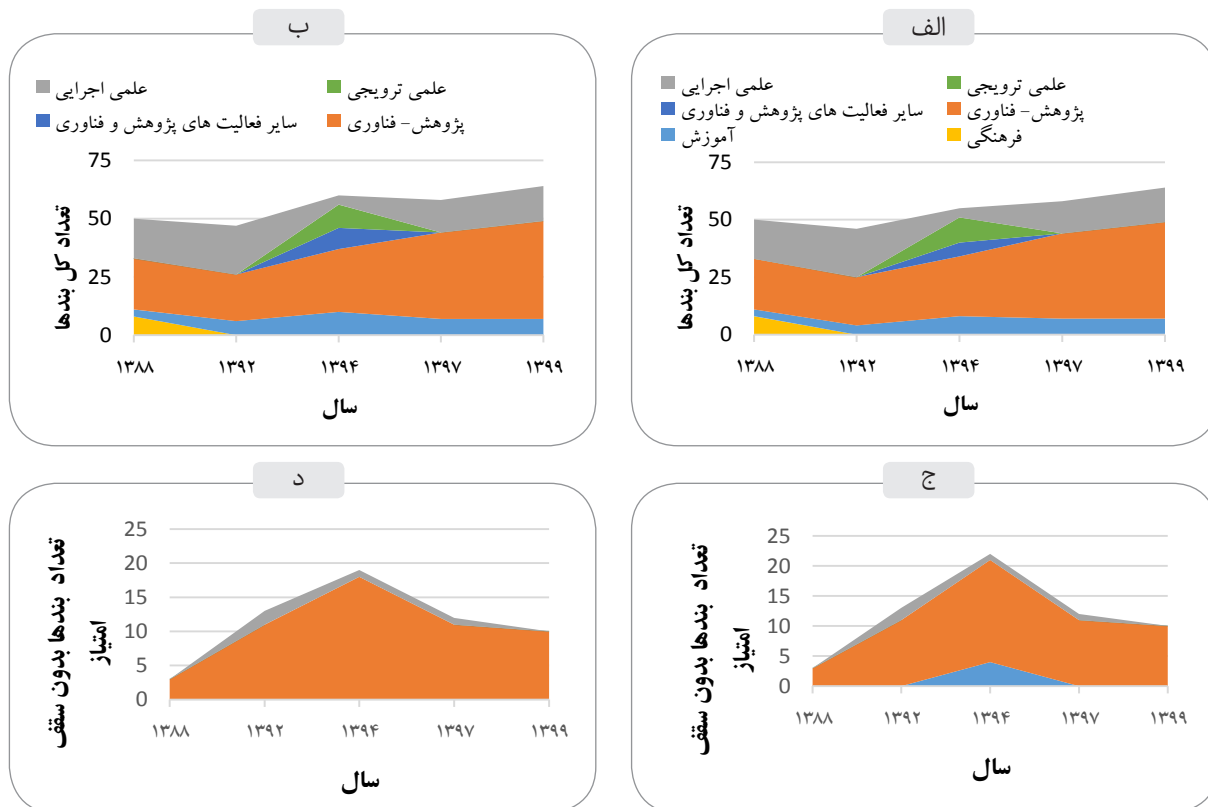
جهانفر دانشیان محمود گرایلی

اداره دبیرخانه‌های هیأت
ممیزه و هیأت امناء سازمان

پژوهشی و فناوری و علمی- ترویجی متمرکز شدند. کلیه فعالیت‌ها در سال ۱۳۹۷ بازنگری و در سه حوزه آموزشی، پژوهش- فناوری و علمی اجرایی تقسیم بندی شدند (شکل ۱- الف و ب). تغییرات محتوا در آیین‌نامه به دو دلیل جابجایی بندها و همچنین احصاء فعالیت‌های جدید در حوزه‌های مختلف به ویژه در فعالیت‌های پژوهش و فناوری شامل تولید محصولات فناورانه، ثبت، گواهی و نظارت، مدیریت ذخایر ژنتیکی و تنوع زیستی بوده است. به طوری که حدود ۵۲ درصد فعالیت‌ها را در سال ۱۳۸۸ شامل میشد و در سال ۱۳۹۹ نیز برای اعضای آموزشی و پژوهشی به ترتیب ۶۳ و ۶۶ درصد فعالیت‌ها را در بر گرفت. تعداد

تغییر رویکرد در ساختار و محتوای آیین‌نامه ترفیع اعضای هیأت علمی

تغییرات آیین‌نامه‌های ترفیع سازمان در دهه گذشته در سه جنبه ساختار، محتوا و اهمیت‌دهی به فعالیت‌های مشخص قابل ارزیابی است. از نظر ساختار، در طی سال‌های مختلف تغییراتی در نوع فعالیت‌های مرتبط در ترفیع اعضای هیأت علمی داده شده است. در سال ۱۳۸۸ فعالیت‌های اعضا در چهار حوزه آموزش، پژوهش و فناوری، علمی اجرایی و فرهنگی تقسیم‌بندی شده بود که در سال ۱۳۹۲ به سه حوزه کاهش یافت. در سال ۱۳۹۴ فعالیت‌ها در پنج گروه پژوهش- فناوری، آموزشی، علمی-ترویجی، سایر فعالیت‌های علمی

شکل ۱. مقایسه آیین‌نامه‌های ترفیع از نظر تعداد کل بندها (الف: اعضای پژوهشی، ب: اعضای آموزشی) و بندهای بدون سقف امتیاز (ج: اعضای پژوهشی، د: اعضای آموزشی)

بخش تالیف و انتشارات، تدوین گزارش‌های علمی و فنی برای حل مشکلات بخش و انجام پروژه‌های تحقیقاتی مشترک و سفارشی با خارج موسسه و تهیه گزارشات مطالعاتی با هدف تحلیل بخش از جمله فعالیت‌هایی بود که مورد توجه قرار گرفتند. فعالیت‌های مرتبط با بخش اکتشاف، دستیابی به دانش فنی و فناوری تا سال ۱۳۹۴ بدون سقف امتیازی بود. اما در سال ۱۳۹۴ برای فعالیت‌های مرتبط با اختراع، اکتشاف نوآوری سقف امتیاز گذاشته شد. اما همچنان، در تولید دانش فنی سقف امتیازی وجود نداشت. اولین تغییرات اساسی در بندهای این بخش در ۱۳۹۵ با تصویب هیأت‌امنا و اصلاح مفاد این بند انجام شد. در سال ۱۳۹۹ نیز تعدادی فعالیت دیگر شامل ۹ حوزه تولید و ثبت دانش فنی و فناوری، انتقال دانش فنی و فناوری، اختراع و اکتشاف، تولید یافته قابل ترویج و مشارکت در حل مشکلات کلان بخش از طریق ارائه لایحه اضافه شد. تعداد بندها و حداکثر امتیاز بر اساس واحد کار از سال ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۹ روند افزایشی را نشان می‌دهد و به منظور تشویق اعضا به فعالیت‌های اثربخش سقف امتیاز برای بندهای این بخش برداشته شد (شکل ۴ الف و ب).

بندها در حوزه علمی-اجرایی از ۴۰ درصد در سال ۱۳۹۴ به حدود ۲۳ درصد کاهش یافت و درصد بندهای فعالیت‌های آموزشی از حدود ۷ درصد در سال ۱۳۸۸ به ۱۱ و ۱۵ درصد برای اعضای پژوهشی و آموزشی رسید. تغییر رویکرد در اهمیت‌دهی به فعالیت‌ها از سه روش شامل احصاء فعالیت‌های جدید، ایجاد یا برداشتن سقف امتیاز برای فعالیت‌ها، و ثبت فعالیت اثر بخش (وتویی) انجام شده است (شکل ۱-ج و د).

تغییر رویکرد در دسته بندی فعالیت‌ها

در خصوص فعالیت‌های آموزشی در طی یک دهه اخیر، تغییرات قابل توجهی از نظر نوع فعالیت‌ها و تخصیص امتیاز به آنها صورت گرفته است که در شکل‌های ۲ و ۳ به آنها پرداخته شده است. فعالیت‌های پژوهش و فناوری در چهار بخش "تالیف و انتشار (کتاب، مقاله و گزارش‌های علمی)", "اکتشاف، اختراع، دستیابی به دانش فنی و فناوری", "انتقال یافته‌های تحقیقاتی و فناوری از روش‌های مختلف ترویجی" و "سایر فعالیت‌ها" قرار می‌گیرند. در

شکل ۲. تغییرات رویکرد در خصوص فعالیت‌های آموزشی اعضای هیأت علمی

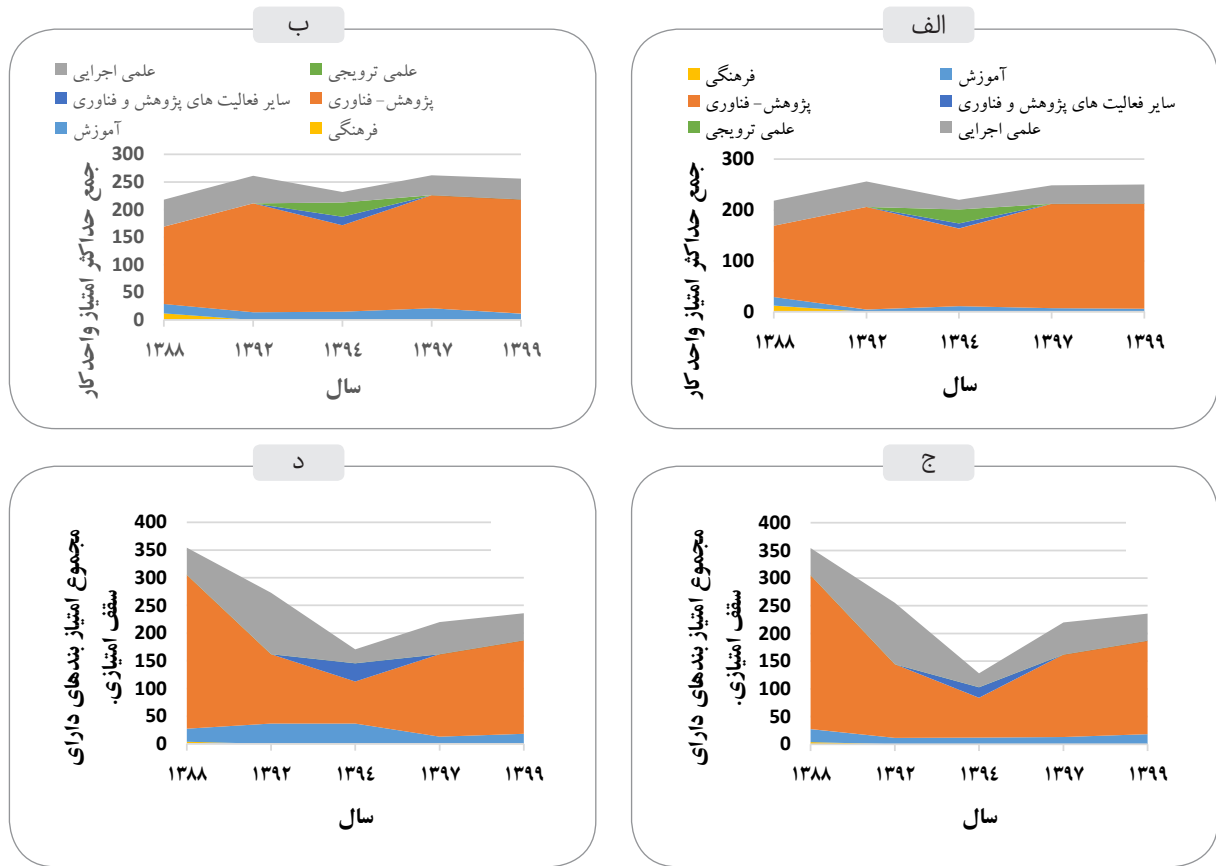
تغییر رویکرد در فعالیت‌های اثر بخش

به منظور هدایت اعضای هیأت علمی به انجام فعالیت‌های هدفمند و مطابق به نیازهای بخش، از سال ۱۳۸۸ امتیازات و تویی در نظر گرفته شد. امتیاز و تویی برای مرتبه مربی، استادیار و بالاتر به ترتیب ۲ و ۴ امتیاز بود که از سال ۱۳۹۴ به ۴ و ۶ امتیاز افزایش یافت. تعداد بندهای و تویی نیز برای اعضای هیأت علمی آموزشی و پژوهشی در سال ۱۳۹۹ افزایش یافت. روند تغییرات نشان می‌دهد که حداقل امتیاز واحد کار روند افزایشی را با گذشت زمان نشان می‌دهد، اما حداکثر امتیاز قابل دستیابی از بندهایی که دارای سقف امتیاز هستند به میزان قابل توجهی کاسته شده است. به این ترتیب فعالیت اعضای هیأت علمی به سمت انجام فعالیت‌هایی که از نظر سازمان اهمیت بیشتری دارند سوق یافته است. این فعالیت‌ها در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال ۱۳۹۷ از نظر محتوایی رشد قابل توجهی یافت و از ۱۵ به ۲۳ فعالیت برای اعضای پژوهشی و از ۱۸ به ۲۵ فعالیت

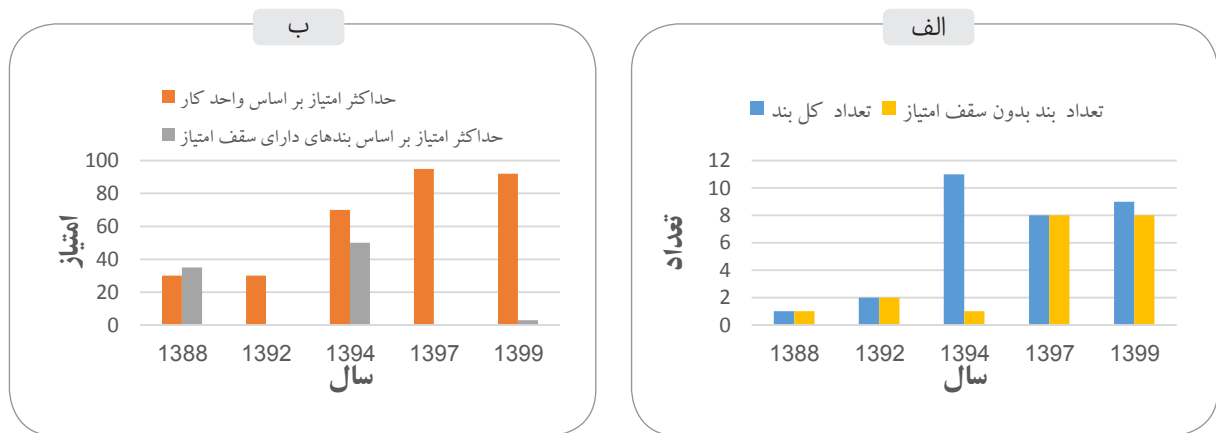
انتقال یافته‌های تحقیقاتی و فناوری با استفاده از روش‌های مختلف ترویجی از قبیل نگارش دستنامه، مقالات و دستورالعمل‌های فنی، ترویجی، کانون‌های یادگیری و روز مزرعه، حضور در مزرعه کشاورزان و برنامه‌های صدا و سیما از سال ۱۳۹۴ به بندهای ماده پژوهش و فناوری اضافه شد. علاوه بر این، فعالیت‌های مرتبط با تولیدات فناورانه و توجه به منابع ژنتیکی، نظارت بر فعالیت‌های پژوهش و فناوری نیز از جمله تغییرات اثر بخش در سال ۱۳۹۹ بود. برای توجه بیشتر اعضا به فعالیت‌های علمی اجرایی و ارتباط فعال‌تر با این واحدها، شرکت در کار گروه‌ها و جلسات، برگزاری نمایشگاه و کارگاه‌های فنی و تخصصی پژوهشی، سقف امتیاز از این بند از ۵ به ۸ افزایش یافت تا مشوقی برای مشارکت بیشتر اعضا در همکاری با واحدهای اجرایی و فعالیت‌های علمی باشد.

عنوان فعالیت‌های اثر بخش و تویی در نظر گرفته شدند. علاوه بر این برای حضور فعال تر اعضا و ارتباط قوی‌تر با کارشناسان اجرایی و بهره‌برداران، محققان معین معرفی شدند که فعالیت ایشان نیز در زمره امتیاز و تویی محسوب شد (شکل ۵).

برای اعضای آموزشی افزایش یافت. تغییرات محتوایی در این حوزه با محوریت فعالیت‌های ترویجی و انتقال یافته‌ها به بهره‌برداران بود به گونه‌ای که گزارش‌های تحلیلی و مطالعاتی، دستورالعمل فنی، مقالات ترویجی، نشریات فنی و ترویجی و تهیه اپلیکیشن به

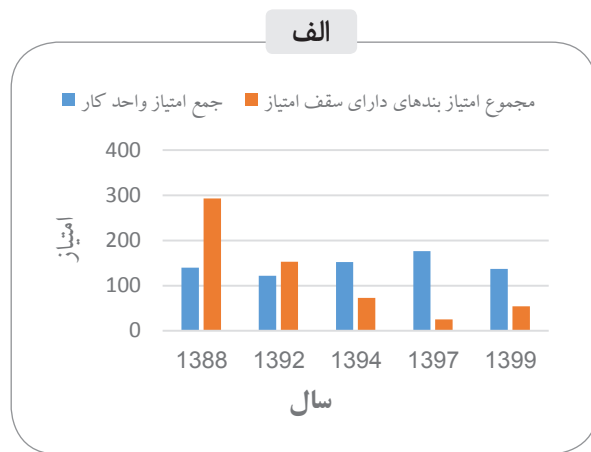
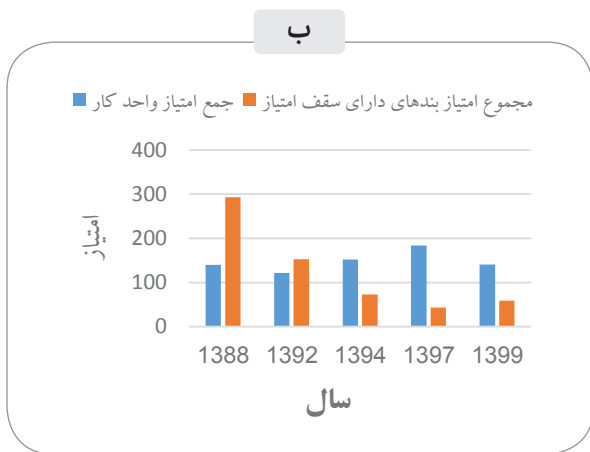
شکل ۳. مقایسه آیین‌نامه‌های ترفیع از نظر تعداد امتیاز واحد کار (الف: اعضای پژوهشی، ب: اعضای آموزشی) و مجموع امتیاز بندهای دارای سقف امتیازی (ج: اعضای پژوهشی، د: اعضای آموزشی)

شکل ۴. تعداد کل ماده آورده شده در بخش اختراع و اکتشاف و تعداد ماده‌هایی که فاقد سقف امتیازی می‌باشند (الف) و حداکثر امتیاز قابل دستیابی بر اساس واحد کار و حداکثر امتیاز برای بندهای دارای سقف امتیازی

انتقال یافته‌ها به فعالیت‌های ترویجی بپردازد. این اعضا در صورت تایید فعالیت‌ها توسط معاونت ترویج سازمان بدون ارزیابی از طریق فرم ترفیع، پایه خود را دریافت می‌کنند. به منظور جلوگیری از انجام فعالیت‌های غیر متمرکز و بدون هدف و به منظور تمرکز فعالیت اعضا بر انجام کارهای موثر و مورد نیاز بخش در رکود علمی تغییراتی ایجاد شد. به گونه‌ای که کسر ۴۰ و ۷۰ درصد از ضریب بخش متغیر فوق العاده ویژه برای اعضای که از تاریخ اخذ ترفیع ایشان به ترتیب ۲ و ۳ سال متوالی گذشته باشد از سال ۱۳۹۴ مشمول جریمه شد.

برای جهت‌دهی به انجام تحقیقات کاربردی که منجر به دستیابی به دانش فنی یا یافته تحقیقاتی اثربخش کاربردی شود، نحوه تخصیص امتیاز برای دریافت پایه تشویقی از سال ۱۳۹۹ تغییر یافت. این تغییرات به گونه‌ای در نظر گرفته شد تا از ۳۰ امتیاز مازاد، حداکثر ۵۰ درصد از مقالات علمی- پژوهشی به دست آید و باقیمانده امتیاز مورد نیاز لازم است از بندهای مرتبط با اختراع، اکتشاف و فناوری تامین شود. از طرف دیگر برای انتقال سریعتر دانش به بهره‌برداران و افزایش سطح دانش کارشناسان، پژوهشگر- مروج ارشد به تعداد حداکثر ۱۰ نفر معرفی شدند تا زیر نظر معاونت ترویج سازمان و در قالب نیازهای معاونت ترویج و

شکل ۵. جمع امتیاز قابل محاسبه در واحد کار و حداکثر امتیاز بندهای دارای سقف امتیاز و تویی برای اعضای هیأت علمی آموزشی (الف) و پژوهشی (ب).